

Zpět k pramenům

Na podzim by se měl objevit na obrazovce nový seriál České televize. Po velice úspěšném Rozhlédni se, člověče! a Paměti stromů se autor, režisér a písničkář Bedřich Ludvík vrací k tématu blízkému turistům. Tentokrát nás prostřednictvím osvědčeného průvodce Luďka Munzara zavede za neznámými prameny známých řek – jak zní podtitul nového cyklu Zpět k pramenům. Budeme sledovat jejich cestu – od soutoku k pramenům.

● **Na tématu jste pracoval několik let a jistě to nebyla práce jednoduchá. Kolik řek se vůbec do seriálu vešlo?**

Ono by bylo potřeba na samý začátek říct, že točit něco o pramenech jsem nejdřív považoval za nemožné. O tom tématu jsem věděl, kamarádi kameramani mi říkali že „točit vodu“ je kameramanský sen, ale točit prameny, to jsem dlouho považoval za nemožné.

Pak jsem náhodou, při obhlídkách na cyklus Rozhlédni se, člověče!, zabloudil k prameni řeky Křinice. Byl krásný den, ocitl jsem se uprostřed světlého a voňavého lesa u bublajícího pramene úplně sám a býval bych tam snad už navěky zůstal. Tady, u pramene Křinice, jsem pocítil něco jako vnuknutí – kdyby všechny prameny byly taková krásná místa, tak to by se něco o nich natočit dalo! Takže můj dik patří KČT v Rumburce, který tak krásně upravil a označil pramen Křinice.

Pak jsem zašel do knihovny a s jistým uspokojením zjistil, že kromě zcela účelových vodáckých či rybářských brožur neexistuje kniha, která by soustavně

a celoplošně mapovala toky našich řek od pramene k soutoku.

Důležitým klíčem k uchopení tohoto tématu bylo vědomí, že dávný člověk postupoval podél řek do vnitrozemí, od soutoku k prameni – tedy opačně než standardně vnímáme řeku. Pak jsem složil a nazpíval písničku s refrémem Půjdem zpět k pramenům. Od toho jsem odvodil název celého cyklu: Zpět k pramenům. A teprve na samý závěr, to už byly podepsány smlouvy a rozepsány scénáře, přišly, v rámci obhlídek před natáčením, konkrétní zkušenosti s prameny, jejich podobou, hledáním, dostupností či nedostupností, typologií, fotogeničností.

To vše trvalo tak tři roky a to, co nakonec diváci uvidí, je jen zlomek toho, co autor musí najít, poznat, podstoupit. Z původně plánovaných a připravených 24 dílů a 64 řek vznikl nakonec třináctidílný cyklus obsahující 44 nejznámějších řek.

● **Hledání pramenů lecky asi nebylo jednoduché...**

Nejdřív jsem byl úplně bezradný. Tehdy jsem docházel do KČT na Luži-

nách a listoval ve starých číslech časopisu Turista. Hledal jsem články o pramenech českých řek, abych získal nějaké základní informace. Něco jsem našel, získal základní pocit jistoty, ale hlavním přínosem bylo seznámení s panem Václavem Forchtnerem. To je muž-turista, který i ve svém vyšším věku v létě brázdí na kole Evropou a v zimě staneje. Tento pán mi nabídl, že objede všechny prameny, které potřebuji, a také to během dvou let udělal. Jeho „mapky“ mi v samých začátcích, dokud jsem na webu neobjevil Základní vodohospodářskou mapu Výzkumného ústavu vodohospodářského, velmi pomohly. Samotné hledání pramenů, to znamená cesta proti toku řeky, pak potůčku až k jezírku, studánce, pramínku na louce či v lese, v kořenech vyvráceného stromu, to je posedlost! Kdo nezkusil, nepochopí. Absolvoval jsem to nesčetněkrát a vždycky jsem tomu znovu a znovu podlehl.

● **Na jaře jste absolvoval výpravy za prameny Vy sám.**

V televizní hantýrce se tomu říká „obhlídka“ a je to fáze mezi scénářem a natáčením. Při ní si režisér musí ověřit, zda ta místa, která jsou ve scénáři a jsou většinou vyčtená z knih, vůbec existují, jak jsou dostupná a podobně. Tak si vyzkoušíte, kolik toho jste za den schopen objít. Já dokázal až dvanáct natáčecích míst denně, ale s panem Munzarem a mikrobusem jsme se nedostali přes deset natáčecích míst. Z uvedeného je snad jasné vidět, že to není žádná turistická procházka, ale spíš orientační závod po území celé republiky a v našem případě i Německa, Rakouska a Polska, protože v těch zemích některé české řeky buď začínají, nebo končí. Cestu Polskem a Německem k soutoku Odry a Nisy, 350 km tam a 350 km zpět, jsme s kameramanem Josefem Nekvasilem a mnou jako režisérem-řidičem zvládli za osm hodin i s natáčením.

● **Přichystaly na vás řeky nějaká překvapení?**

Nejvíc nás překvapila Punkva. Ve Sloupu, kde se má propadat do Punkevních jeskyní, vůbec nebyla. Ten čůrek, který z ní zbyl, se vsakoval do země o sto metrů dříve. To tedy byla rána. Já to místo znal z obhlídek jako tajemnou, hučící vodní hlubinu a na jedinou tohle, úplně suché říční koryto pokryté odpadky. Když jsem teď viděl záběry z vrtulníku, Punkva tam zase tekla! Sám jsem zvědav, jak se z toho ve střížně vylžu.

Mě osobně nejvíc řeky překvapily svými soutoky, já až do toho natáčení nějaké soutoky vůbec nevnímám. Teprve když jsem je začal hledat a objíždět, zjis-

til jsem, že je to zvláštní, mimořádně krásný a různorodý fenomén, který je lidmi nespravedlivě opomíjen. I když ne všude, protože třeba v Hradci Králové, tam má soutok Labe a Orlice i svůj pomník. Na soutoku Jizerské Kamenice a Jizery stojí hotel a na soutoku Otavy s Blaníci u Putimi najdete hospodu, stejně jako nedaleko Poděbrad na soutoku Labe a Cidliny. Soutoky si zaslouží naši pozornost, péči a procházky.

Já vím, není to nic ke chlučení se, ale my opravdu museli, abychom ten cyklus dali vůbec dohromady, stihnout za jeden den jak pramen Labe, tak Metuje, tak soutoky v Jaroměři, akvadukt u Semic, pramen Tiché Orlice a pramen Moravy. A to nám z toho vypadl pramen Divoké Orlice, který jsme v Polsku napoprvé nenašli. Natáčení s panem Munzarem trvalo tři týdny. Pak jsme ještě jezdili s kameramanem Pepou Nekvasilem týden sami a on sám pak ještě lital čtyři dny v malém dvoumístném vrtulníku. A protože jsem v České televizi zaměstnan jako dramaturg hrané tvorby a mohu tyto mé „projevy bujnosti“ natáčet jen o dovolené, padla na to celá moje dovolená!

● **Rybníky, přehrady, mosty i lidská sídla podél toků budeme moci v seriálu spatřit i z pohledu z letadla.**

Ano, to už se stalo jakousi samozřejmou součástí mých cyklů. Vycházím z toho, že videokameru má dnes doma každý a každý si tedy může natočit pramen nebo soutok ze země. Ale televize by měla nabídnout něco víc: pohledy, které si jen tak sami doma nenatočíte. Takže kameraman Josef Nekvasil proseď ve vrtulníku bez dveří přes 40 hodin! Přesto nemám třeba soutok Odry a Nisy z nadhledu. Ani tok Rakouské Dyje. Nemám ani soutok Moravy a Dunaje z nadhledu, respektive mám, ale jenom díky záběrům z Děvina.

Kapitolou samotnou pro sebe jsou přehrady a přehradní nádrže. Vždycky jsem věděl, že to je téma, které s sebou nese velkou obrazovou krásu, navrhoval jsem

cyklus o přehradách: Hráze věčnosti. Nikdo na to neslyšel, tak jsem si to tady vyzkoušel. Přehrady a přehradní jezera budou asi to nejkrásnější, co cyklus nabídne.

● **Vaše putování po řekách nebude jen turistika. Má hlubší smysl.**

Zpět k pramenům není v žádném případě „putování po řekách“, protože co to je za putování, když nad řekou letíte vrtulníkem? Já to pořád a všude opakuji: Zpět k pramenům není žádný vodácký či rybářský cyklus. Kdo zná moji práci ví, že těmi objekty, rozhlednami, památnými stromy a teď tedy i prameny vlastně uvazuji o světě, o životě. Kdybych měl definovat žánr těchto cyklů, tak bych je pojmenoval jako obrazově-zvukové, vzdělávací, buditelko-vlastivědné eseje.

Ale kdyby po „pramenech“ propukl stejný výbuch zájmu jako propukl po „rozhlednách“, vůbec bych se nezlobil. Soutoky a prameny si zájem lidí zaslouží. Možná, že námi označené prameny vyvolají vlnu zájmu svým nepřesným označením – i to by bylo dobré. My jsme filmaři a ne geografové. Co nebylo označeno, jsme museli označit sami a rychle. Teď je na kartografech, ale i turistech, aby naši

práci dotáhli do konce, zaměřili svou pozornost na prameny těch nejznámějších řek a nezpochybnitelně je označili.

O prameni Křinice jsem mluvil, nádherný je pramen Radbuzy nad Pivoní, krásné místo je u pramene Moravské Dyje, nádherný je pramen Moravice v Jeseníkách, samozřejmě dokonaly je pramen Ohře v Německu. Ale svou krásu má i Němci neobjevený, ale námi označený pramínek Mže v Německu či les pod vrchem Skály s pramenem Punkvy. Ale nejkrásnější, protože osudem nejzkoušenější, je pro mne pramen řeky Bíliny v Krušných horách na kraji Slepíčí stepi – to je místo, kde jsem byl už třikrát. Nejdřív na obhlídce, pak při natáčení a označení a pak náhodou po měsíci a představte si: ta naše tabulka s hrníčkem tam pořád byla!

Josef Nekvasil, Bedřich Ludvík a Luďek Munzar se radí u soutoku Berounky s Úslavou v Plzni.